

Моніторинг російського інформаційного простору

13.11. - 20.11.2025

I. Російський ВПК

1. Загальний стан ВКП РФ

- i. *РФ демонструє масштабну експозицію на Dubai Airshow 2025, що проходить 17–21 листопада¹*

Авіасалон Dubai Airshow 2025, який проходить в ОАЕ з 17 по 21 листопада, став майданчиком для однієї з найбільших російських експозицій за всю історію участі РФ у цій виставці. «Ростех» заявив, що цього року російська експозиція рекордна й охоплює літаки, вертольоти та ракетну техніку.

РФ привезла MC-21-300, SJ-100 і вперше показала експортний винищувач п'ятого покоління Су-57Е. Представники російської делегації зазначили, що авіасалон перетворився на провідну світову виставку, на якій присутні учасники з усього світу.

- ii. *У Дамаску відбулася зустріч оборонних відомств Сирії та РФ щодо поглиблення військової координації²*

У Дамаску пройшла зустріч між міністром оборони перехідного сирійського уряду Мухафатом Абу Касрою та російською делегацією на чолі із заступником міністра оборони РФ Юнус-Беком Євкуровим. Сторони обговорили розширення військової співпраці та посилення координаційних механізмів відповідно до спільних інтересів.

Наприкінці жовтня Абу Касра також зустрічався з міністром оборони РФ Андрієм Білоусовим. Білоусов заявив, що

¹ <https://www.5-tv.ru/news/5045810/ves-mir-segodna-zdes-rossijskuu-tehniku-pokazali-naaviasalone-dubai-airshow/>

² https://t.me/rbc_news/135915

переговори в Москві у середині жовтня суттєво просунули двостороннє військове співробітництво.

iii. КНДР більш ніж удвічі скоротила постачання боєприпасів РФ у 2025 році³

Північна Корея у 2025 році передала Росії у понад два рази менше артилерійських боєприпасів, що, за оцінкою ГУР, свідчить про виснаження її запасів. Загалом із 2023 року КНДР поставила близько 6,5 млн снарядів, але у вересні 2025 року постачання повністю припинилися; у жовтні відбулася лише кілька відправок, частина яких складалася з застарілих боєприпасів, що потребують доробки на російських заводах.

Паралельно Пхеньян розгорнув масове виробництво FPV-дронів і ударних БПЛА середньої дальності, розширюючи власну військову промисловість з урахуванням досвіду війни в Україні.

iv. Експорт Су-57: Росія передала два винищувачі п'ятого покоління іноземному замовнику, ймовірно Алжиру⁴

Росія вперше експортувала винищувачі п'ятого покоління Су-57: два літаки передані іноземному замовнику та вже несуть бойове чергування. Гендиректор Об'єднаної авіабудівної корпорації заявив, що замовник задоволений, але країну офіційно не назвали. Водночас державні ЗМІ Алжиру ще в лютому повідомляли, що саме Алжир є покупцем і що його пілоти проходять навчання на Су-57 в РФ.

На ринку винищувачів п'ятого покоління РФ конкурує лише з США (F-35, F-22) та КНР (J-20, J-35), що підкреслює політичну й технологічну вагу першого експортного контракту, навіть за умов обмежених темпів виробництва.

За оцінками, Росія побудувала лише близько двох десятків Су-57. Шойгу заявляв, що до 2024 року війська мали отримати 22 літаки, а загальний план – 76 машин до 2028 року. При цьому проти України Су-57 застосовується обмежено: РФ переважно

³ <https://donpress.com/news/15-11-2025-kndr-sokratila-postavki-boepripasov-v-rf-nazvany-prichiny>

⁴ <https://www.unian.net/weapons/su-57-rf-zayavila-o-pervoy-eksportnoy-postavke-istrebitelya-pyatogo-pokoleniya-13200852.html>

покладається на винищувачі четвертого покоління Су-27 і Су-35, ближчі за класом до F-16.

- v. *РФ оцінила портфель замовлень на озброєння з Близького Сходу у мільярди доларів і веде переговори щодо експорту Су-57⁵*

ФСВТС РФ заявила, що сукупний портфель замовлень на російське озброєння з країн Близького Сходу становить мільярди доларів. Москва планує розширювати свою присутність у регіоні та веде переговори як про поставки техніки, так і про спільні розробки та післяпродажне обслуговування.

На Dubai Airshow 2025 російська делегація має провести переговори з низкою держав, включно з обговоренням можливих контрактів на поставку винищувачів Су-57.

- vi. *Китай допоміг Білорусі запустити виробництво пів мільйона заготовок артилерійських снарядів для РФ⁶*

DW повідомляє, що Китай передав Білорусі обладнання та інженерів, що дозволило налагодити випуск близько 500 тис. заготовок артилерійських боєприпасів на рік — 240 тис. 152-мм снарядів і 240 тис. 122-мм ракет для РСЗВ «Град».

За даними BelPol, білоруські інженери не змогли самостійно встановити китайські лінії, тому Пекін направив близько 10 своїх спеціалістів і залишив персонал для постійного контролю процесу на двох підприємствах.

Білорусь не виробляє вибухівку, тому випускає лише «болванки». Усі ці заготовки виготовляються виключно за оборонним замовленням Росії, яка є єдиним покупцем продукції.

⁵ <https://finance.mail.ru/article/rossiya-ocenila-portfel-oruzheynyh-zakazov-blizhnego-vostoka-v-milliardy-dollarov-68739842/>

⁶ <https://www.dw.com/uk/kitaj-dopomig-bilorusi-nalagoditi-virobnictvo-zagotovok-dla-snaradiv-belpol/a-74778306?maca=ukr-Facebook-dw>

2. Війна майбутнього

- і. ЄС розширює проєкт «Стіна дронів» від Фінляндії до Болгарії, бюджет — близько €10 млрд⁷*

Єврокомісар Андрюс Кубілюс повідомив, що ЄС готує масштабний проєкт «Стіна дронів», який покриє територію від Фінляндії до Румунії та Болгарії. Початкова концепція охоплювала лише країни Балтії та Польщу, але через постійні провокації РФ Євросоюз розширює географію та масштаби системи.

Основним завданням є створення засобів виявлення маловисотних БПЛА та розвиток дешевих засобів перехоплення, оскільки традиційні радары не здатні надійно відстежувати малі дрони, а дорогі ракети неефективні проти дешевих цілей.

Орієнтовна вартість проєкту зросла з €1 млрд до приблизно €10 млрд, враховуючи залучення нових держав.

3. Зброя, технології та інше

- і. Су-35С ВКС РФ інтегрували ракети Х-31П для ураження РЛС⁸*

Су-35С отримали протирадіолокаційні ракети Х-31П, здатні знищувати наземні та морські РЛС середньої й великої дальності. Літаки використовують ці ракети разом із боеприпасами «повітря-повітря», що розширює їхню роль у придушенні систем ППО. Х-31П оснащена пасивною ГСН, яка працює в широкому частотному діапазоні. Російські ВКС переорієнтовують фронтові винищувачі на завдання придушення РЛС противника, тобто змінюють тактику, щоб активніше знищувати українські радары та елементи ППО.

⁷ <https://www.unian.net/world/stena-dronov-v-es-rasskazali-detali-stroitelstva-sistemy-zashchity-ot-bpla-13200990.html>

⁸ <https://voennoedelo.com/posts/id79888-ohota-na-radary-na-zapade-porazheny-novymi-vozmozhnostjami-su-35s>

- ii. РФ планує виготовити до 120 тис. КАБів у 2025 році, включно з новою модифікацією до 200 км⁹

За даними ГУР, Росія планує до кінця 2025 року виготовити до 120 тисяч керованих авіабомб, включаючи модернізовані та нові модифікації. Серед них — близько 500 КАБів із дальністю до 200 км. Це свідчить про різке нарощування російського військового виробництва. РФ щоденно застосовує по Україні 200–250 таких авіабомб, що суттєво більше, ніж у попередні місяці.

II. Імпортозаміщення

1. Імпортозаміщення в мікроелектроніці

- i. «Елемент» створить фаундрі-центр кремнієвої фотоніки¹⁰

ГК «Елемент» хоче до кінця 2027 року створити фабрику кремнієвої фотоніки, яка буде розробляти і виробляти набір базових елементів фотонних інтегральних схем. Згідно з даними презентації, підготовленої до форуму «Фотоніка-2025», на проект компанія закладає 560 млн рублів. Хто займеться проектом:

- АТ «Мікрон» буде виступати в ролі фаундрі - мікроелектронного виробництва;
- розробкою підкладок «кремній на ізоляторі» може зайнятися НДІІС (Росатом);
- серед можливих дизайн-центрів розглядаються «Сколтех» і МФТІ;
- вимірами може зайнятися НІФТІ або Інститут фізики металів РАН.

Як пишуть «Ведомости», проект збираються реалізувати на потужностях «Мікрона», оскільки він є єдиною фабрикою в Росії, що виробляє мікроелектронні чіпи за техпроцесом 90-180 нм. У структурі «Елемент» оптоелектронікою і фотонікою, включаючи кремнієву фотоніку, крім Мікрона, займаються також:

- «Коннектор Оптикс» з експертизою в області розробки і виробництва підкладок для спеціалізованих лазерів;
- НЗПП – фотоприймальні пристрої;
- НДІМЕ – з лабораторією радіофотоніки.

⁹ <https://www.unian.net/weapons/oruzhie-rossii-v-2025-godu-strana-agressor-zaplanirovala-izgotovit-do-120-tysyach-aviabomb-13196634.html>

¹⁰ https://t.me/mash_tech/5532

У Росії інфраструктури відкритих фаундрі зараз немає, оскільки фотоніка у нас історично розвивалася під завдання оборонних, квантових і телеком-проектів, а не під масовий ринок. І проект «Елемента» може стати відправною точкою формування повноцінної екосистеми кремнієвої фотоніки в країні.

ii. *Розвиток мікроелектроніки: добре, але мало*¹¹

Загальний обсяг російського ринку електроніки в 2024 році склав близько 6 трлн рублів, але на продукцію російських виробників припало лише 2 трлн рублів, з яких на цивільний ринок - менше половини. Згідно з оцінками Асоціації російських розробників і виробників електроніки (АРПЕ), частка російської продукції в цивільних сегментах не перевищує 20%.

При цьому обсяг російського ринку мікроелектроніки в 2025 році складе близько 430 млрд рублів, але частка російських виробників ЕКБ, як пишуть «Ведомости», становить менше 20%. Втім, оцінки ринку різняться:

- гендиректор SndGlobal Ольга Квашенкіна вважає, що на мікроелектроніку припадає близько 370-400 млрд рублів;
- в Fplus кажуть, що обсягу в 400-530 млрд рублів російське виробництво досягне тільки в 2030 році, а пропозиція буде в 2 рази менше попиту;
- АРПЕ оцінює ринок компонентів у 2024 році в 385 млрд рублів з часткою російських виробників 28%.

Серед найбільших російських виробників ЕКБ називають:

- завод «Мікрон», НДІМЕ і НДІЕТ з групи «Елемент»;
- «Ангстрем»;
- «НМ-тех»;
- «Крокус наноелектроніка»;
- «ДВК КОМ»;
- НПЦ «ЕЛВІС»;
- і «ПКК Міландр».

Є й компанії, які розробляють чіпи, але власних фабрик не мають - наприклад, МЦСТ («Ельбрус») і «Байкал електронікс». У Росії просто немає відповідних виробничих потужностей і обладнання, російські літографи відстають від іноземних на десятиліття.

Уряд спрямує на розвиток електронної промисловості понад 250 млрд рублів у 2026-2028 роках, і це значна сума. Але вона губиться на тлі масштабу завдань - таке фінансування *«навіть чи призведе до революції, але здатне підштовхнути зростання»*. Для цього

¹¹ https://t.me/mash_tech/5499

гроші повинні піти на модернізацію існуючих виробництв, розвиток дизайн-центрів, НДДКР і підготовку кадрів.

2. Імпортозаміщення в авіації

i. MC-21 укоротять за два роки. А подовжувати не будуть¹²

«Ростех» збирається створити скорочену версію літака MC-21, розраховану приблизно на 140 пасажирів. Це дозволить збільшити дальність польоту лайнера, яку у стандартного літака нещодавно «урізали» з 5100 км до 3830 км, проте на створення літака буде потрібно не менше двох років.

За словами глави «Ростеху» Чemezova, збільшення дальності залишається ключовим напрямком розвитку MC-21. Робота в цьому напрямку буде включати вдосконалення систем і агрегатів, зниження їх маси, а також підвищення паливної ефективності двигунів без шкоди для надійності та безпеки.

Інтерес до скороченої версії літака, яка буде називатися MC-21-210, виявляє «Аерофлот», при цьому в авіакомпанії готові її почекати. А ось роботи над подовженою версією MC-21 зараз не ведуться, оскільки це вимагало б установки більш потужних двигунів.

ii. Розробник літака «Байкал» загруз у судах: з нього вимагають 5,6 млрд¹³

І буквально три дні тому 230 млн рублів від уральського підприємства зажадала ОДК. Точніше кажучи, позови до УЗГА подало АТ «НФМЗ» (Наро-Фомінський машинобудівний завод), що знаходиться під управлінням двигунобудівної корпорації. Відповідна інформація з'явилася в картотеці арбітражних справ.

Скільки просять у розробника «Байкалу»:

- 133,3 млн рублів за позовом, який прийнятий до провадження;
- і ще 96,1 млн рублів за позовом, який поки що залишений без руху.

Суть фінансових вимог поки не розкривається, але другий позов стосується «стягнення заборгованості та неустойки». Всього ж зараз розглядається майже 60 справ, в яких УЗГА є відповідачем, і вимоги від НФМЗ не найкрупніші.

¹² https://t.me/mash_tech/5518

¹³ https://t.me/mash_tech/5492

Загальна сума вимог за 58 позовами становить 5,6 млрд рублів. Наприклад, позов на 4,7 млрд рублів подало на УЗГА Міністерство оборони в липні 2025 року, перше засідання по ньому відбудеться 8 грудня 2025 року.

3. Імпортозаміщення в робототехніці

- і. Центри розвитку промислової робототехніки з'являться ще в трьох регіонах*

Мінпромторг підбив підсумки грантового конкурсу на відкриття нових Центрів розвитку промислової робототехніки. Всього було отримано 13 заявок від компаній з 11 регіонів країни, але переможцями стали тільки три з них.

Центри з'являться на базі компаній:

- ТОВ «ВПГ Лазеруан» (Софтлайн) у підмосковному Фрязіно;
- ТОВ «Тесвел» у місті Самара;
- та на базі Національного дослідницького Томського державного інституту.

Гранти Мінпромторгу в сумі складуть 208,3 млн рублів і будуть спрямовані на розробку рішень в галузі, впровадження робототехнічних комплексів і підготовку кадрів. Розширюють мережу центрів розвитку промислової робототехніки в рамках нацпроекту «Засоби виробництва та автоматизації».

4. Імпортозаміщення в галузі зв'язку

- і. «Російський Starlink» показав термінали супутникового зв'язку для поїздів¹⁴*

Компанія «Бюро 1440» (ІКС Холдинг), яка створює «російський Starlink», на форумі «Цифрові рішення» показала прототип терміналу супутникового зв'язку, спроектованого для залізничних поїздів. Він працює при швидкості руху поїзда до 400 км/год.

Зрозуміло, термінал готовий до експлуатації в кліматичних умовах з перепадами температур від -50 °С до +50 °С, стійкий до вібрації і може встановлюватися на різні типи поїздів: від локомотивів і поїздів далекого прямування до перспективних поїздів високошвидкісної магістралі.

¹⁴ https://t.me/mash_tech/5501

III. Машинобудування

1. Проблеми у російському машинобудуванні

- i. Радник директора ФДБУ «НТІІ «Інформатика» Сергій Ветров: «У російському верстатобудуванні – дефіцит комплектуючих»¹⁵*

За словами Сергія Ветрова, перед вітчизняним верстатобудуванням постає кілька проблем. По-перше, це технологічне відставання та наявність великого парку застарілих потужностей. По-друге, найгостріший дефіцит комплектуючих, рівень імпортозалежності за якими сягає 70%.

«Найгостріша проблема стоїть у виробництві високотехнологічних комплектних систем ЧПУ, прецизійних багатофункціональних верстатів», — констатував Ветров.

Поряд із технологічними, існують і соціально-економічні бар'єри. Галузь стикається з дефіцитом кваліфікованих кадрів, а освітні установи не завжди встигають адаптувати програми під вимоги, що швидко змінюються.

2. Російські машинобудівні підприємства

- i. На колишніх заводах GM та Volkswagen у Росії налагодять випуск двигунів, трансмісій та автоелектроніки¹⁶*

Ключовою претензією російських автолюбителів до автомобілів іноземних концернів, що вироблялися раніше і виробляються зараз, є їх вкрай низький ступінь локалізації: авто, по суті, привозяться до Росії вже у вигляді готових машинокомплектів, а на місцевих заводах відбувається лише їх великовузлове складання.

Схоже, у перспективі ситуація зміниться. Принаймні, російські засоби масової інформації роздобули документи, з яких випливає, що колишні заводи Volkswagen у Калузької області та General Motors (GM) у Санкт-Петербурзі після додаткових інвестицій у

¹⁵ <https://penzasm.ru/tet-a-tet/121186/sergey-vetrov-rossiya-sdelala-moschnyy-shag-v-storonu-tehnologicheskogo-suvereniteta>

¹⁶ <https://overclockers.ru/world/show/141809/na-byvshih-zavodah-gm-i-volkswagen-v-rossii-naladyat-vypusk-dvigatelyi-transmissij-i-avtoelektroniki>

розмірі 87,7 млрд рублів та переобладнання почнуть виробляти не тільки автомобілі, а й їхні найважливіші вузли та агрегати.

Йдеться, зокрема, про локалізацію виробництва двигунів, трансмісій, у тому числі й автоматичних, а також широкого спектру автомобільної електроніки.

- ii. *Уряд уточнив вимоги ПП № 719: посилені правила підтвердження «російськості» підшипників¹⁷*

Уряд РФ затвердив постанову № 1789 від 13 листопада 2025 року, якою внесено точкові, але значні зміни до базового акту промислової політики — постанови № 719 про підтвердження виробництва російської промислової продукції.

Ключові поправки стосуються підшипників кулькових та роликів. Оновлено примітку 16: тепер вимоги ухвали поширюються не тільки на порядок їх закупівлі, а й на підтвердження віднесення таких підшипників до російської промислової продукції. Це посилює контроль за локалізацією одного із критично важливих компонентів машинобудування.

Документ також доповнив постанову новою приміткою 70. З 1 липня 2026 року виробники, які використовують підшипники (код 28.15.10) у складі продукції, для якої передбачені вимоги локалізації, мають підтверджувати відповідність цих підшипників встановленим критеріям «російськості». Якщо на підшипник видано висновок Мінпромторгу про відсутність вітчизняних аналогів, вимога не застосовується.

Поправки націлені на більш точну і прозору ідентифікацію російської промислової продукції і на посилення контролю над дотриманням правил національного режиму закупівлі. Вони набудуть чинності 1 липня 2026 року.

3. Нові розробки й машинобудівні заводи

- i. *Лукашенко на зустрічі з губернатором Ростовської області запропонував спільно розвивати верстатобудування¹⁸*

Президент Білорусі Олександр Лукашенко на зустрічі з губернатором Ростовської області РФ Юрієм Слюсарем наголосив на важливості розвитку верстатобудування. «Всі підприємства, які тоді були в Союзі, ми зберегли. І навіть просунулися вперед,

¹⁷ https://t.me/ritm_magazine/944

¹⁸ <https://www.sb.by/articles/lukashenko-na-vstreche-s-gubernatorom-rostovskoy-oblasti-predlozhit-sovmestno-razvivat-stankostroeni.html>

наскільки це можливо», — підкреслив Глава держави. — «У засобах масової інформації все частіше говорять: ах, ось верстати з ЧПУ, ах, там ось якісь космічні верстати, які ми тільки бачили, виробляти не вміємо, а виробляють півтори-дві країни. Можливо. Але таких верстатів же небагато потрібно. Все інше ми вміємо робити, і в Росії, і особливо у нас, я знаю точно».

IV. Стратегічні матеріали

1. Загальний стан галузі стратегічних матеріалів у РФ

- і. Росія планує збільшити інвестиції до 1 трильйона рублів у розробку нового кластера рідкісноземельних металів¹⁹*

Росія оголосила про масштабний проект створення кластера переробки рідкісноземельних металів в Ангаро-Єнісейському макрореґіоні. Секретар Ради безпеки РФ Сергій Шойгу повідомив, що вартість проекту зростає з початкових 700 мільярдів до трильйона рублів через подорожчання матеріалів і логістики. Проект передбачає будівництво нового міста-супутника Саяногорська в Хакасії та охопить чотири сибірські регіони.

На першому етапі буде створено щонайменше 3,4 тисячі робочих місць. У найближчі п'ять років планується розробка матеріалів для високотехнологічних галузей, включаючи мікроелектроніку, потужні магніти та системи накопичення енергії. Проект знаходиться під особистим контролем президента Путіна та має стратегічне значення для країни.

Фінансування здійснюватиметься за рахунок державної підтримки, спеціальних інвестиційних контрактів та доходів від продажу продукції. Реалізація займе близько 15 років, перші об'єкти планують запустити вже у 2027 році. Росія веде переговори з новими партнерами, включаючи країни Глобального Півдня, для участі у проекті. РФ володіє 18 розвіданими родовищами рідкісноземельних металів із загальними запасами понад 28 мільйонів тонн.

¹⁹ <https://tvzvezda.ru/news/20251161745-1Syok.html>

ii. Виставка «Метал-Експо'2025» вперше зібрала металургів у Санкт-Петербурзі²⁰

З 11 по 14 листопада 2025 року в КВЦ «Експофорум» пройшла 31-а Міжнародна промислова виставка «Метал-Експо'2025». Захід зайняв понад 40 тис. м² у чотирьох павільйонах і зібрав близько 800 компаній та понад 25 тис. професійних відвідувачів — представників будівництва, машинобудування, ПЕК, транспорту, логістики та металоторгівлі. Протягом чотирьох днів на стендах демонструвалися верстати, роботи та комплектуюче обладнання для чорної та кольорової металургії; у діловій програмі було понад 35 конференцій, семінарів та круглих столів.

Виставка відрізнялася широкою міжнародною географією учасників: приблизно 400 зарубіжних постачальників прибули з Китаю, Індії, Ірану, Республіки Білорусь, Туреччини, Республіки Корея, Італії, Німеччини, Австрії та Узбекистану. На майданчику пройшли ділові переговори найбільших російських підприємств — були оголошені промпроєкти та нагороджені лауреати галузевих конкурсів. Серед анонсів — запуск нових цехів і проєктів від «ММК», «Северсталі», Трубно-металургійної компанії та Самарського метзаводу; також акцент зробили на співпраці за технологією сталевих каркасів та молодіжних наукових стартах.

Переїзд «Метал-Експо» до Петербурга оцінили позитивно: учасники відзначили масштаб павільйонів, зручну інфраструктуру і близькість до аеропорту, а організатори підтвердили план залишити виставку в «Експофорумі» і наростити кількість експонентів до 1 000 у 2026 році.

«Метал-Експо'2025» також стала ядром Тижня металів — інтегрованого майданчика для демонстрації технологій, кадрового розвитку та галузевих ініціатив.

2. Заводи з переробки стратегічних матеріалів

i. Російський лідер з виробництва рафінованого кремнію зупинить виробництво з 2026 року²¹

Найбільший кремнієвий завод РФ — АО «Кремний», що

²⁰ https://www.expoforum.ru/news/vystavka-metall-jekspo-2025-vpervye-obedinila-metallurgov-v-sankt-peterburge/?ysclid=mi6a978og6859440601&utm_source=ya.ru&utm_medium=referral&utm_campaign=ya.ru&utm_referer=ya.ru

²¹ <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/691ad7929a79472a1dfc7810>

входить до групи «Русал», оголосив про зупинення виробництва з 1 січня 2026 року. Причиною стали світовий профіцит кремнію та демпінговий імпорт, який різко погіршив економіку підприємства. За даними компанії, це вимушений крок, тоді як «Кремний Урал» продовжить роботу, але у режимі неповного завантаження, що дозволить зберегти частину виробничих обсягів.

У 2025 році «Русал» вже скоротив випуск кремнію на 35% — до 35 тис. тонн проти 53,4 тис. тонн у 2024-му. Потужність основного заводу становить 34 тис. тонн на рік, а «Кремний Урал» — 27 тис. тонн, і саме ці два підприємства залишаються єдиними виробниками рафінованого кремнію в Росії. При цьому місткість внутрішнього ринку оцінюється приблизно у 45 тис. тонн, тобто навіть за умови повного завантаження заводів конкуренція з імпортом залишається критичною.

«Кремний» вже повідомив владу Іркутської області про зупинку та очікує напрацювання спільних заходів для мінімізації соціальних наслідків. Експерти вважають, що ситуація демонструє структурну кризу світового ринку кремнію: надлишок китайської продукції, різкі коливання цін і проблеми з логістикою роблять виробництво в РФ збитковим. Галузь потребує нової моделі державної підтримки та модернізації технологій.

3. Розробки РФ у галузі стратегічних матеріалів та розвідка родовищ

і. «Полиметалл» виявив перспективне родовище з високими концентраціями титану²²

На засіданні титанової асоціації в Санкт-Петербурзі експерти обговорили складну ситуацію в галузі, за якої попит знижується, а флагман «ВСМПО-Ависма» скоротив робочий тиждень до чотирьох днів. Попри труднощі, ринок отримав позитивний сигнал — геологи «Полиметалла» повідомили про відкриття нового перспективного родовища титанового сировини, яке може змінити баланс у забезпеченні Росії власною базою.

²² https://www.prometall.info/ludi/menedgeri/spros_na_titan_ne_budet_padat_vechno

Хоча РФ займає друге місце у світі за запасами титану після Китаю, значна частина родовищ розташована у важкодоступних регіонах або має низькі концентрації мінералів. Нова знахідка потенційно здатна забезпечити внутрішню промисловість власним ресурсом, зменшивши залежність від імпорту й стабілізувавши ціни. Експерти очікують, що промислову оцінку родовища буде завершено найближчим часом.

Учасники зустрічі підкреслили, що криза попиту не є довгостроковою: авіаційна, оборонна й енергетична промисловість в перспективі збільшуватимуть споживання титанових сплавів. Галузь розраховує на підтримку держави в модернізації потужностей, а також на активізацію геологорозвідки, яка здатна забезпечити нові джерела сировини всередині країни.

4. Зовнішня торгівля РФ стратегічними матеріалами

і. Експорт паладію з РФ до ЄС скоротився у 2,5 рази²³

Росія майже втричі знизила обсяг експорту паладію до Євросоюзу у вересні. Згідно з даними Євростату, у вересні імпорт паладію з Росії склав 19,2 млн євро, що є мінімальним показником з травня. Це в 2,5 рази менше обсягу серпня і на 9% нижче рівня минулого року.

За три квартали цього року сукупні поставки російського паладію в Євросоюз зменшилися на 8%, до 248,4 млн євро. Росія опустилася на третє місце серед головних постачальників паладію в ЄС, поступившись ПАР і США. До п'ятірки найбільших країн-експортерів паладію в ЄС увійшли також Швейцарія і Південна Корея.

У вересні єдиним покупцем російського паладію в рамках Євросоюзу стала Італія. Раніше німецький ринок також купував метал: Німеччина ввозила його в 2022 році, а також у січні та березні поточного року.

²³ <https://vz.ru/news/2025/11/18/1374553.html>

ii. ЄС нарощує імпорт російського алюмінію перед можливими обмеженнями²⁴

Імпорт російського алюмінію до Євросоюзу у вересні збільшився на 41% порівняно з серпнем — до 67,3 млн євро, що відповідає росту в 1,4 раза. У річному вираженні попит також підвищився на 14%. Головними покупцями виступили Польща (19,6 млн євро), Італія (17,2 млн) та Греція (11 млн), де обсяги імпорту зросли у 2,2 і 2,4 раза відповідно. Серед помітних імпортерів були також Німеччина, Нідерланди й Іспанія.

При цьому за дев'ять місяців 2025 року загальний імпорт російського алюмінію до ЄС залишився нижчим на 7% — до 608,1 млн євро. Аналітики вважають, що вересневий сплеск закупівель пов'язаний із побоюваннями щодо майбутніх квот, мит і навіть повної заборони імпорту російського алюмінію. У ЄС очікують згорнути закупівлі до кінця 2026 року, але підприємства намагаються сформувати запаси до початку дії обмежень.

Основну частину поставок становив необроблений алюміній, тоді як алюмінієві конструкції імпортувалися у значно менших обсягах. Росія змогла покращити свої позиції в рейтингу постачальників, піднявшись з 13-го на 12-те місце. Проте довгострокова перспектива залишається невизначеною через регуляторний тиск і перебудову ланцюжків поставок у Європі.

iii. Китай скоротив експорт продукції з РЗМ через переговори зі США²⁵

У жовтні експорт китайської продукції з рідкісноземельних металів знизився до 6 173 тонн — це найнижчий рівень з червня. Зниження пов'язане з триваючими переговорами між Пекіном і Вашингтоном у рамках торгового перемир'я, досягнутого у жовтні. Китай продав американській стороні рік стабільності, погодившись тимчасово призупинити запровадження нових

²⁴ <https://www.kommersant.ru/doc/8212169?ysclid=mi69cmcyi3725600766>

²⁵ <https://specmetal.ru/publication/kitaj-sokratil-eksport-produkcii-iz-redkozemov-na-fone-peregovorov-s-ssha?ysclid=mi69dzbh1i126345492>

жорстких обмежень і видавати «загальні ліцензії» на вже контрольовані матеріали.

Після введення у квітні 2025 року експортного контролю на сім рідкісноземельних елементів і продукцію з їхнім вмістом, глобальні ланцюжки поставок зазнали суттєвих збоїв. Особливо сильно постраждав сегмент магнітів — ключових компонентів для електромобілів, оборонної та електронної промисловості. Хоч потоки відновилися, ринок залишається нестабільним і чутливим до політичних рішень.

За перші десять місяців 2025 року Китай експортував 53 289 тонн продукції з РЗМ — лише на 4% менше, ніж торік. Аналітики вказують, що скорочення стосується передусім високотехнологічних компонентів, тоді як менш перероблені форми, такі як оксиди, в жовтні навіть демонстрували зростання. Тиск США на китайський сектор РЗМ залишатиметься одним із ключових факторів глобальної волатильності.

iv. Китай на дві третини скоротив закупівлі російської нафти через санкції США²⁶

Bloomberg повідомляє, що загальний обсяг імпорту російської нафти до Китаю впав на дві третини після введення США санкцій проти «Роснефти» і ЛУКОЙЛа. Китайські державні компанії *PetroChina*, *Sinorec*, *CNOOC* та *Zhenhua Oil* тимчасово припинили закупівлі марки ESPO — ключової для Росії у постачаннях на азійський ринок. За оцінкою Rystad Energy, морський імпорт російської нафти може скоротитися на 500–800 тис. барелів на добу.

Ще 20 жовтня загальний обсяг закупівель Китаєм становив 1,438 млн барелів на добу, з яких 637 тис. припадало на ESPO. Уже до 10 листопада показник зменшився до 748 тис. барелів — падіння на 52%. Санкції США передбачають завершення операцій з «Роснефтью» і ЛУКОЙЛом до 22 листопада, пізніше для ЛУКОЙЛа термін продовжили до 13 грудня.

Росія заявляє, що заходи США незаконні, проте визнає їхній серйозний характер. Президент Володимир Путін підкреслив, що санкції матимуть «определенные последствия», хоча не

²⁶ <https://www.rbc.ru/economics/18/11/2025/691c6e359a79473f76e49470?ysclid=mi69filvef968347292>

зможуть суттєво вплинути на «экономическое самочувствие» країни. Однак експерти прогнозують, що скорочення китайського попиту стане одним із найбільш відчутних ударів по російському енергетичному експорту за останні роки.

V. Обхід санкцій

1. Російські схеми обходу санкцій

i. Комісія США звинуватила Китай у системному сприянні обходу санкцій²⁷

Американо-китайська комісія з економіки та безпеки оприлюднила звіт, у якому стверджує, що Китай активно допомагає Росії, Ірану та КНДР обходити санкції США й режими експортного контролю. Мета — посилити власний вплив і знизити ефективність інструментів економічного тиску Вашингтона. Значну роль у цих схемах відіграє Гонконг як глобальний торговельно-фінансовий центр.

Попри формальне дотримання санкцій великими китайськими банками через ризик вторинних обмежень, Пекін створив паралельну мережу фінансових установ та розрахункових систем, ізольованих від світової фінансової інфраструктури. Це дозволяє здійснювати транзакції з країнами під санкціями поза межами американської фінансової системи та сприяє доступу цих держав до заборонених технологій.

ii. Британську галерею Hauser & Wirth підозрюють у порушенні санкцій щодо Росії²⁸

Британська поліція розслідує можливе порушення санкцій галереєю Hauser & Wirth, якою керує принцеса Євгенія. За даними слідства, у період з квітня по грудень 2022 року галерея могла передати «предмет розкоші» особі, пов'язаній із Росією, що заборонено британським санкційним режимом. Компанії загрожує штраф, а фізичним особам — до 10 років ув'язнення.

The Telegraph уточнює, що йдеться про передачу картини американського художника Джорджа Кондо російському колекціонеру Олександрову Попову. Попов не перебуває під санкціями, йому не висунуто жодних обвинувачень, однак сама

²⁷ https://www.uscc.gov/research/chinas-facilitation-sanctions-and-export-control-evasion#_Toc213758822

²⁸ <https://meduza.io/news/2025/11/13/galereyu-printsessy-evgenii-obvinili-v-narushenii-sanktsiy-protiv-rossii>

передача роботи стала підставою для перевірки на предмет порушення санкційних обмежень.

2. Переорієнтація ланцюжків постачання

i. Через санкції США третина морського експорту російської нафти заблокована в танкерах²⁹

Близько 1,4 млн барелів нафти на добу — майже третина морського експорту РФ — застрягли в танкерах через уповільнення розвантаження після запровадження США санкцій проти «Роснефти» та «Лукойлу», повідомив JPMorgan. Вашингтон встановив 21 листопада як крайній термін для завершення всіх операцій із цими компаніями.

Санкції вже вдарили по закордонному бізнесу «Лукойлу», змусивши компанію оголосити про продаж активів та спричинивши перебої в роботі підрозділів в Іраку, Фінляндії та на болгарському НПЗ. Хоч експорт нафтопродуктів морем поки що залишається стабільним, JPMorgan попереджає: після 21 листопада розвантаження російської нафти може різко ускладнитися.

ii. Санкції зірвали плани РФ: доставка нафти Північним морським шляхом до Китаю подовжилась удвічі³⁰

Попри стратегічний пріоритет Кремля розвивати Північний морський шлях (СМП), санкції проти російських судноперевізників знівельовали очікуваний виграш у часі. За даними Bloomberg, у 2025 році російські танкери, що везуть нафту до Китаю з Арктики та Балтійського регіону, доставляють її майже на три тижні довше, ніж торік.

Тривалість рейсів перевищила сім тижнів — майже вдвічі довше, ніж передбачав потенціал СМП, який мав би скорочувати маршрут між Азією та Європою. Санкційні обмеження щодо суден та логістичних операцій стали ключовим фактором затримок.

iii. Санкції США змінили маршрути: РФ переорієнтовує експорт дизеля з Туреччини до Африки³¹

Через посилення санкційного тиску США Туреччина — традиційний найбільший імпортер російського дизеля — різко скоротила закупівлі. Натомість країни Африки (Марокко, Туніс, Сенегал і Лівія) суттєво збільшили імпорт. У жовтні 2025 року

²⁹ <https://www.reuters.com/business/energy/almost-third-russian-seaborne-oil-export-potential-stuck-tankers-jpmorgan-says-2025-11-13/>

³⁰ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-11-14/sanctions-blight-arctic-route-to-china-for-russia-s-oil-shippers>

³¹ https://t.me/moscowtimes_ru/39700

Африка вперше випередила Туреччину за обсягами закупівель: постачання зросли на 21% м/м і 85% р/р — до 938 тис. тонн, тоді як поставки до Туреччини впали до 762 тис. тонн.

Туреччина також практично зупинила імпорт російської нафти: у період 3–9 листопада відвантаження не здійснювалися вперше з початку року. Хоч у жовтні середньодобові поставки нафти до Туреччини трохи зросли, санкційний тиск продовжує різко скорочувати роль турецького ринку в російському нафтовому експорті.

iv. Попри санкції: російські олігархи й чиновники після початку війни купили щонайменше п'ять розкішних яхт³²

Російські бізнесмени та чиновники продовжили купувати елітні яхти вже після запровадження санкцій ЄС, що з березня 2022 року забороняють постачання предметів розкоші до РФ. За даними «Верстки», у 2023–2025 роках щонайменше п'ять яхт вартістю від кількох мільйонів до понад мільярда рублів були придбані через мережу номінальних власників і ввезені до Росії, попри обмеження.

Серед покупок — яхта Foton за \$11 млн для структур мільярдерів Андрія Бокарьова та Іскандера Махмудова, які пов'язані з оборонною промисловістю; яхта Hurry Up (\$4,3 млн), доставлена в РФ через довірених осіб Дмитра Медведєва; Pershing 9X за \$10 млн, придбана для Віктора Медведчука. Крім того, у 2023 році губернатор Примор'я Олег Кожемяко купив яхту White Pearl, а в 2025-му бізнесмен Владислав Ключин отримав яхту Sunseeker 76.

VI. Нові санкційні пакети та регулювання

1. Санкції США

i. Можливі санкції США³³

Президент США Дональд Трамп готовий підписати законопроект про введення санкцій щодо країн, які продовжують співпрацювати з Росією. Однак умовою для цього є те, що він збереже за собою право остаточного рішення щодо будь-яких обмежень, повідомив Reuters високопоставлений чиновник Білого дому. За його словами, адміністрація президента буде наполягати на конкретних

³² <https://verstka.media/milliardery-podryadchiki-minoborony-posle-nachala-voyny-kupili-yahtu-v-italii-nesmotrya-na-sankczii>

³³ https://t.me/Fin_Deep/49962

формулюваннях, що гарантують, що Трамп зможе самостійно вводити санкції. При цьому чиновник додав, що Вашингтон продовжує вести переговори з Москвою про завершення війни в Україні, але «це не було в центрі уваги [останнім часом], тому що у нас багато інших турбот».

Йдеться про законопроект, який дасть США можливість вводити мита до 500% на імпорт з країн, що купують російські енергоносії і не надають активної підтримки Україні. Один з авторів ініціативи — сенатор від республіканської партії Ліндсі Грем називав подібні обмеження «нищівними» для російської економіки.

ii. Нові санкції OFAC³⁴

Офіс контролю за іноземними активами США (OFAC) розширив санкційний список SDN, включивши п'ять фізичних осіб і сім компаній в рамках кіберпов'язаних заходів і закону CAATSA.

До оновленого SDN-списку увійшли росіяни Максим Макаров, Юлія Панкова, Олександр Волосовик (також відомий як Ohyeahhellno, podzemniy1, Yalishanda), Ілля Закіров і Кирило Затолокін. Всі вони позначені як пов'язані з кіберактивністю і несуть ризики вторинних санкцій згідно з 31 CFR 589.201. Частина фігурантів прив'язана до AEZA Group.

Під санкції також потрапили сім компаній: російські Data Center Kirishi, Media Land, Media Land Technology і ML.Cloud (в т.ч. офіс в Гонконзі), узбецька Datavice MCHJ, британська Hypercore і сербська Smart Digital Ideas DOO. Декілька з них OFAC пов'язує з AEZA Group або Media Land.

iii. BIS призупиняє застосування правила 50+³⁵

Тепер застосування нового регулювання призупинено на 1 рік до 9 листопада 2026 року з правом подальших призупинень. Причина - це була частина торговельної угоди з Китаєм. Пекіну не сподобалося, що 20 000 їхніх компаній, включаючи ті, які здійснюють діяльність у сфері виробництва напівпровідників, аерокосмічної галузі, оборонної промисловості, раптово стануть санкційними.

³⁴ https://t.me/Fin_Deep/50029

³⁵ <https://t.me/lawsanctions/2473>

2. Санкції Канади

і. Нові санкції Канади³⁶

12 листопада були введені санкції щодо 13 фізичних та 11 юридичних осіб. До санкційного списку були включені:

- Дмитро Мілютін - генерал, заступник начальника департаменту оперативної інформації 5-ї служби ФСБ
- Ігор Чайка - російський бізнесмен, колишній радник губернатора Московської області, молодший син Юрія Чайки
- Олександр Мішин і Олександр Большаков - адміністратори хостинг-провайдера Zservers
- Хостинг-провайдер Zservers
- ТОВ «Арктик СПГ-2»
- ТОВ «Газпром СПГ Портовая»
- ТОВ «А7» - платформа для зовнішньоекономічних розрахунків
- Capital Bank

На додаток до санкційного списку було включено 100 морських суден.

Міністерство закордонних справ як обґрунтування введення нових обмежувальних заходів вказує, що «санкції націлені на джерела енергетичних доходів Росії та її фінансових посередників, а також послаблюють її традиційні та гібридні військові можливості».

³⁶ <https://t.me/lawsanctions/2472>